

Inger Marie Lid og Anna Rebecca Solevåg (red.)

Religiøst medborgerskap: Funksjonshemming, likeverd og menneskesyn

Cappelen Damm. Oslo, 2020 [Åpen tilgang]

Anmeldt av Carl Petter Opsahl
Carl.Petter.Opsahl@mf.no

Blant de beste liturgikkbøkene jeg noen-
sinne har lest, er Rebecca F. Spurriers *The
Disabled Church: Human Difference and
the Art of Communal Worship* (2019). Her
fant jeg helt nye perspektiver på liturgi,
felleskap og tilhørighet.

I over 30 år har disability studies
vokst til et mangfoldig felt med stadig
økende innflytelse på samfunnstenkning
og beslutningsprosesser. I Norge har vi
flere forskere som er betydelige stemmer
i internasjonal forskning så vel som inn
i den offentlige debatten. Blant dem er
Inger Marie Lid og Anna Rebecca Solevåg,
redaktørene av *Religiøst medborgerskap.
Funksjonshemming, likeverd og menneskesyn*.
Den kom i høst og jeg har alt hatt stor
glede av den. Over 13 kapitler skrevet av
fremtredende fagfolk dekker den et vidt
spekter av tema og faglige perspektiver
på funksjonshemming, kirke og religion:
etikk, trosopplæring, menneskerettigheter,
diakoni, bibelfag, forkynnelse og
ekkesiologi samt litteratur og estetikk.
Hovedtyngden av forfatterne er tilknyttet
VID vitenskapelige høyskole.

Artiklene holder et jevnt høyt faglig
nivå. Av plasshensyn kan jeg bare
omtale noen av dem. Redaktørens
innledning gjør rede for fagfeltet og dets
samfunnsmessige betydning, særlig i

relasjon til FNs menneskerettskonvensjon
og religiøst medborgerskap. De gir en nyttig
oversikt over funksjonshemmingsteologi
internasjonalt og nasjonalt, med kirkelige
og diakonale perspektiver. Flere av artiklene
tar utgangspunkt i det økumeniske
dokumentet *Tilvarelsens gave*, utgitt av
Kirkenes Verdensråd (2017). Blant dem
er Kari Jordheim og Anita Gjermestad.
Jordheim undersøker hvordan dokumentet
utfordrer diakonal tenkning og diakonale
praksiser. Her drar hun også veksler på
Det lutherske verdensforbunds dokument
*Et liv i fellesskap. Om å fornye diakonien i
europpeiske lokalsamfunn* (2016). Gjermestad
viser hvordan dokumentet gir viktige
teologiske impulser til profesjonsetikk med
vektleggingen av menneskelig mangfold,
livets verdi og menneskelig sårbarhet. Hun
skriver: «Til tross for at profesjonsetikken
skal være livssynsnytral, berører den
teologiske teksten *Tilvarelsens gave* sentrale
verdier som er faglige og etiske ledestjerner
... som kan åpne for nyanser i vår forståelse
av menneskesyn og medborgerskap knyttet
til alvorlig utviklingshemming» (s. 71).

Et etisk fokus har også Gunnar Heiene,
som undersøker hvordan moderne
bioteknologi utfordrer kristen etikk. Spesielt
interessant er hvordan han henter impulser
fra feministisk etikk. Han viser blant

annet til Jackie Leach Scully som hevder at «det foreligger en erkjennelsemessig urettferdighet som består i at kunnskap hos utsatte grupper, for eksempel funksjonshemmede, ikke blir inkludert i våre kollektive erkjennelsemessige ressurser» (s. 163).

Den norske kirke har en uttalt målsetning om å skape inkluderende fellesskap ved universell utforming og tilrettelegging. Dette kommer til uttrykk i dokumenter som «Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjeneste» og *Plan for trosopplæring*. Basert på kvalitative intervjuer med kirkelige ansatte og konfirmanter i utvalgte menigheter, undersøker Inger Marie Lid hvordan disse målsetningene oppleves i kirkelig trosopplæring. Hennes forskning viser at det er stort engasjement for inkludering, men at menighetene trenger mer kunnskap. Hun peker på både holdningsmessige og materielle barrierer og argumenterer for en revisjon av trosopplæringsplanen, «inkludering og tilrettelegging krever større grad av åpenhet i møte med mangfoldet av barn og unge», skriver hun (s. 65).

Gjennom kirkeåret leses jevnlig tekster om helbredelse, tekster som er utfordrende å preke over. Her vil Knut Alfsvågs og Anna Rebecca Solevågs kapitler på ulike måter være til hjelp i prekenforberedelsen. Alfsvågs artikkel er en kritisk gjennomgang av motiver i helbredelsesforkynnelse hos predikanter som Kenneth Hagin og Åge Åleskjær. Solevåg gir en systematisk gjennomgang av forestillinger om helse og frelse i Det nye testamentet med funksjonshemming som kritisk perspektiv i lesningen. Hun peker på tre trender i bibelforskningen. En trend

undersøker funksjonshemmingsperspektiv som kan gi nye forståelser av tekstenes historiske kontekst. En annen ser kritisk på «problematisk og ekskluderende kategorier knyttet til helse, som har skapt varige stigma» (s. 216). En tredje trend er konstruktiv omfortolkning av tekster.

Avslutningsvis vil jeg fremheve hvordan kombinasjonen av teoretiske og estetiske perspektiver i enkelte av artiklene bidrar til nye innsikter. For eksempel fortolker Gyrid Gynnes anvendelse av Trygve Wyllers konsept om desentrert kirke i lesningen av performance-kunstneren Marte Wexelsen Goksøyr's fremføring av Haldis Moren Vesaas' dikt «voggensang for ein bytting». Denne lesningen åpner for en disability ekklesiologi der kirke viser seg som praksiser. Leonora Onarheim Bergsjø undersøker Tomaskirken i Andebu i Vestfold og Telemark fylke som er spesielt tilrettelagt for døve, hørselshemmede og døvblinde. Tradisjonelt har kirkens estetikk hatt fokus på det auditive og visuelle. Med vektlegging av taktil sansning gir Tomaskirken bidrag til det Onarheim Bergsjø kaller «berøringens teologi.»

Som boktittelen antyder, er religiøst medborgerskap et overordnet perspektiv. Artiklene utforsker og utfordrer tenkning om funksjonshemming, menneskesyn og gudsbilder og peker på fysiske og konseptuelle begrensninger i forhold til delaktighet i religiøse fellesskap som den norske kirke. Boken bør være pensum i kirkelig utdanning og obligatorisk lesning for beslutningstagere i kirke og samfunn.

Den fås kjøpt i papirutgave, men er gratis tilgjengelig som open access via forlagets hjemmeside.